

**Naul nga Pol Muli tevi
Kalesia Nir renge
GALESIA
Batu nale nga mivsivseni lut
nga parmeteni naul ngel
puto suri**

Renge daron nga ni muli naul ngel, ko Pol ornge esij elep ko orrorrmi elep m̃eri Galesia nir suri nga nir elep arivel lingi nevisvisenien nga Pol m̃ilai tevir bonevis, ko arvijuri nevisvisenien se jinibb m̃inij sopor nga marok-wer lokloksi Pol ko nosp̃en nga m̃irres. Nir arwera kalesia nir parvijuri ko wor nale nesesreien rreknga lo (law) nga Moses m̃ilai tuwi tevi m̃eri Isrel nir, ko paran re bae ser. Ko Pol owra eterter nga nosurien esan kis kobbong, nga jinibb muosuri Iesu Kristo, evi sel nga jinibb san pumomsawos p̃irres re no Atua. Renge sel ngok, ko Nem̃in On okpitevi kalesia nir, ko ololi murrun ser erres p̃elak easi jinibb san nga m̃iplak nga pivijuri nale nesesreien tama san.

Pol owra “Erres” tevi nir

¹ Inu Pol, nuvi aposol san. Sete jinibb san elngik, suri nanu ngok sete eplari re devjen ne jinibb. Iesu Kristo ma elngik, ko Atua Tata nga muloli ni mimaaur luwi kele re mijen. ² Inu tevi kalesia niaken suk jijle nir ne iel, namwera

“Erres” tevi kami kalesia nga kamlik re vanu ngok Galesia.

³ Nurongwose, Atua Tata se kerr ko Numal se kerr Iesu Kristo porlai merrenien ko demat tevi kami. ⁴ Iesu Kristo emarong lweni ni pimij p̄isre nololien se kerr, nga p̄itka tweni kerr re ngatan nga m̄isij ngel. Iok evi kele marongen se Atua Tata se kerr. ⁵ Rrapsurövi ni tuwi ngok vini. Pirpok ko.

Nale m̄inij ngok nga kamrunge sete evi nosp̄en nga m̄irres se Kristo

⁶ Nutaol lengleng nga kamwolu lingi Atua ngavilvil mirpok ko kamvijuri vajin nosp̄en m̄inij san! Suri Atua everuse kami renge merrenien se Kristo. ⁷ Ko nosp̄en nga m̄irres m̄inij san ejki kele mun, ko jinibb kobbong sopor arwera parlokloksi kami ko parieni nosp̄en nga m̄irres se Kristo. ⁸ Ko poro nga kem bbong, rreknga anglo san pivel re melrin vini ko p̄iwerwer re nosp̄en m̄inij san tevi kami nga sete musorsan tevi nga inu m̄ewerwer pa ren tevi kami, Atua putor vitrangi ko wor rengen suri. ⁹ Iok namwerai pa osuw, ko lelingenok nuwra lweni kele: poro jinibb san p̄iwerwer tevi kami renge nosp̄en m̄inij san nga sete musorsan tevi nga kamrunge pa musuw, Atua putor vitrangi ko wor rengen suri.

¹⁰ Nga m̄erij mirpok, kamrunge erpe numrreni bololi jinibb nir parunge p̄irres kobbong re inu, rrek numrreni bololi Atua purnge p̄irres re inu? Ko ejki, Atua kobbong. Rreknga numrreni bololi berres re no jinibb? Ejki! Poro nga bololi

pirpok ngok, setete nuvi jinibb ne majingen se Kristo. Ko niko nir nga marieni nosþen nga mĩrres se Kristo ko nga marwer lokloksi inu erpok arkerkeris kobbong.

Pol osþe suri ela majingen sen ji Kristo erpese

¹¹ Tasik nir, numrreni kaprongwose nanu ngel: nosþen nga mĩrres nga nomok-werwer ren sete eplari ji jinibb, ejki. ¹² Ko sete jinibb san elai tevik, ko sete jinibb san evisvisenik ren, ejki. Ko Iesu Kristo ko wor eviseni tevik.

¹³ Kamrunge pa nosþen ne sev nga nomok-loli daron nga mevijuri malum sel se mĩeri Isrel nir nga marok-lot rengen. Nomok-ojoji þelak kalesia se Atua nir; nuwra þetelmajir pijpari loten ser pusuw. ¹⁴ Ko nuan mare renge sel se mĩeri Isrel nir nga marok-lot rengen, asi re mĩeri Isrel elep nga marivi dul suk. Ko nuvijuri þelak þirterwarreng se kem nir renge sel nga marwerai tuwi.

¹⁵ Ko Atua otobbtobbu womue inu re daron nga mematur malum re depai tasu suk, ko everuse inu, suri ni nolon nga mĩrres. Ko emarong vajin ¹⁶ piviseni ni Natun tevi inu, nga bosþe suri nosþen ne ni tevi jinibb ne vare nir. Re daron mawos nen, sete nususi rongornge kele tevi jinibb kele san, ¹⁷ ko sete nuan Jerusalem nga þelesi nir nga marivi aposol womu re inu. Ko nuvel ko numawos pa Arepia nuvesane, mian ko nulwi vini kele Damaskes e. ¹⁸ Vitunen vajin re sia itul, ko nuan vajin Jerusalem nga bosusi rongornge tevi Pita. Ko nulik jin ejpari nabong esngavöl drromon elim (15). ¹⁹ Sete nulesi aposol

m̃inij san, Jemes kobbong, tasi Numal. ²⁰ Nanu nga molir ngok tevi kami sete arivi gerisen, arivi weretunen ko wor mawos Atua.

²¹ Mian ko nuan vajin re vanu Siria ko re vanu Silisia. ²² Ko kalesia nir nga marlik Jutia setewor arlesi wose nok. ²³ Arunge ma nospen nek nga marsupe mirpel: “Ni nga mok-ojoi kerr bonevis, lelingenok vajin okwerwer re nosurien nga bonevis mok-lokloksi.” ²⁴ Ko arsurövi Atua suri inu.

2

Pol ejiljilwer tevi aposol m̃inij nir

¹ Vitunen vajin re sia esngavöl drromon ivij (14), ko nuan keke Jerusalem e tevi Banapas, ko nula Taetas keke eptevik. ² Nuan suri Atua owrai tevik nga ban ko wor. Ko nukorti tevi nir nga martorir marivi jinibb nga marlelep, kem namsan kis. Ko nuwra suri nospen nga m̃irres nga nomok-werwer ren tevi jinibb ne vare nir. Suri doktor jabble re lat san, tuloli majingen suk tivi nanu nawon, ko nir ma parwera momsawose ko tevik. ³ Ko ejki, nir arlesi nanu jijle armomsawos erres kobbong. Re devjen ne bae keke, ko sete aron tertere selek Taetas. Ni evi m̃eri Gris san, ko setewor ean re bae se m̃eri Isrel nir.

⁴ Ko nir sopor armerreni ni pian re bae. Nir ngok arkerkeris nga marwera marivi kalesia, ko arvij vini tweni parleslesi suri nivelen nga kerr rramiel sisarow ren re Iesu Kristo. Ko nir arwera parloli rrapivi demij maur keke. ⁵ Ko sete namarong parasie kem sapon, suri nammerreni

nabtor totoni weretunen ne nosþen nga mĩrres ngel puto þirres tetajer, suri namrrorrmĩ kami.

⁶ Ko nir nga ma jinibb martorir marivi jinibb nga marlelep, sete arwera kele nale san tevik. (Poro pivi weretunen nga marivi jinibb nga marlelep evi nanu nawon ji inu, suri Atua elesi jinibb jijle nir arsorsan kobbong.) ⁷ Ko nir sete arwera kele nale san tevik, ejki rres. Ko arlesi evi weretunen Atua elngi pa renge inu nosþen nga mĩrres sen nga bowra tweni tevi jinibb ne vare nir, pirpe nga mĩlngi womu pae renge Pita nga ni puwra tweni tevi mĩeri Isrel nir. ⁸ Ko Atua ela derteren tevi Pita nga pivi aposol nga pian ji mĩeri Isrel nir, ko Atua kele ela derteren tevi inu nga bevi aposol nga bean ji jinibb ne vare nir. ⁹ Ko Jemes ko Pita ko Jon arlesi wose vajin derteren nga Atua mĩlai tevik. Nir ngok, jinibb nir artorir erpe burtur. Ko arini vajin ko arrul totkoni komru Banapas nevre komru rres, erpe nomorivi seler. Ko armarong nga komru noboran ji jinibb ne vare nir, ko nir paran ji mĩeri Isrel nir. ¹⁰ Ko arwera bbong nga komru noborrormĩ þeres ko nir. Ko nanu ngok mawos kobbong, numrreni lengleng womu pae nga bololi.

Pol ewer ore Pita

¹¹ Ko mian ko daron nga Pita mivini Antiok vajin, ko nutur imare re non nutre ni, suri ololi sarrsarre. ¹² Suri womu Pita okaani nanen tevi jinibb ne vare nir. Ko daron nga jinibb sopor nga Jemes mukonir marini vajin, ko ni ewij ngasu kerkerasi jinibb ne vare nen nir, suri emtutue

nir nga martori nale nesesreien se m̃eri Isrel nir eterter, ko nga marungasi jinibb ne vare nir. ¹³ Ko nir m̃inij nen nir nga marivi kalesia re m̃eri Isrel nir arkorti tevi Pita renge murrun gerisen ngok. Ko Banapas kele arwos tweni vajin renge gerisen ser ngok.

¹⁴ Ko daron nga inu m̃elesi marloli mirpok, ko sete arivel mawos renge weretunen ne nosp̃en nga m̃irres, ko nuwrai tevi Pita renge no nir jijle, “Nik kuvi m̃eri Isrel san. Ko kulik vajin erpe jinibb ne vare san, suri setemun kuvijuri nale nesesreien se m̃eri Isrel nir, suri kuvi pa kalesia. Ko erpese vajin kuruj ngasue jinibb ne vare nir erpok, erpe kungasir kele, ko kuwra kupon tertere nir parlik pirpe m̃eri Isrel nir?”

Nosurien evi nanu nga milep ji m̃eri Isrel nir ko ji jinibb ne vare nir kele

¹⁵ Kem namiak namivi m̃eri Isrel, ko sete namivi jinibb ne vare nga m̃eri Isrel nir marungasir. ¹⁶ Ko lelingenok vajin kem namrong-wose nga jinibb san sete orongwos puloli lweni ni pumomsawos p̃irres re nga mivijuri nale nesesreien se m̃eri Isrel nir, ejki. Orongwos pumomsawos p̃irres ko re bbong nosurien sen re Iesu Kristo. Ko niko kem kele namosuri pa Iesu Kristo nga Atua puloli kem nabmomsawos p̃irres suri nosurien se kem re Kristo, ko sete suri nga namvijuri nale nesesreien. Suri sete san orongwos pumomsawos p̃irres re nga mivijuri nale nesesreien, ejki. ¹⁷ Ko m̃eri Isrel nir nga martori nale nesesreien ser nir eterter arungasi kele kem vajin, suri setemun namvijuri nale

nesesreien ser, ko namok-vijuri sel nga Atua puloli kem nabmomsawos p̄irres suri bbong nosurien se kem re Kristo. Ko nir arwera vajin kem nololien se kem otoa erpe jinibb ne vare nir, ko arwera kele Kristo evi batu nololien. Ko ejki nga ejki rres nawon! ¹⁸ Nurrerrarre tweni nale nesesreien ser nir nga marok-wer ore nanu milep. Ngok sete evi nololien nga m̄isij nga mololi mirpok. Ko poro nga ðemajing lweni nale nesesreien ngok nir, ko ngok ko ma erpe nololien nga m̄isij suk putoe vajin!

¹⁹ Ko re devjen nga renge nale nesesreien, numij ko pa ren. Nale nesesreien nen kobbong otor pinik. Ko ngok evi nga bemaure se Atua nga ðemajing sen vajin. Erpe arwuse totonik pa re nai pelaot tevi Kristo. ²⁰ Ko erpe inu vajin setemun numaur, ko Kristo ko vajin emaur regek. Ko re nga memaur malum renge nibek ngel, numaur suri nosurien suk kobbong nga mosuri natu Atua. Ni emrrenik elep, ko ela ni lweni suri inu.

²¹ Bololi ototvi vajin nale suk pumrrol: Merrenien se Atua, nga mukoni natun Iesu Kristo nga pimij sere kerr, elep nga elep temijpal. Ko nir nga marwera jinibb san orongwose pumomsawos p̄irres suri nga mivijuri nale nesesreien arkerkeris kobbong. Suri poro nale ser ngok evi weretunen, ko niko Kristo emij nawon vajin, ko merrenien se Atua evi nanu nawon.

3

Nale nesesreien rreknga nosurien?

¹ E, kami m̄eri Galesia, kamlengleng. Siko ololi suri kami, nga muloli kamiel lingi Kristo? Nuwer metelepe mijen se Kristo renge nai pelaot tevi kami. ² Nuwra borongwos nanu sansan ji kami, ngel: Kamlai pa Nem̄in On suri nga kamvijuri nale nesesreien? Ejki, kamlai suri kamrunge ko kamosuri nos̄pen nga m̄irres. ³ Erpese kamlengleng temijpal mirpok? Kamtipatun pa re Nem̄in On, ko kamwera vajin kapvinvini ore re derteren ne nibe kami kobbong! ⁴ Nanu elep arpelpelari ji kami, ko pesveni ko? Ejki, nuosuri wener partoe ko. ⁵ Bosusi kele: Atua nga mokla Nem̄in On tevi kami ko nga mokloli nanu nga marinijnij nawone nir livö re kami okloli erpok suri nga kamvijuri nale nesesreien, rreknga suri kamrunge ko kamosuri nos̄pen nga m̄irres? ⁶ Erpok kele ‘Epram osuri Atua, ko Atua owrai vajin nga ni omomsawos erres suri nosurien sen’, erpe Naul On owrai.

⁷ Niko kamrongwose nir nga nosurien ser mutoe, nir mawos nen ko arivi metka mawos se Epram. ⁸ Naul On owra wowomu pae nga suri nosurien ser kobbong Atua pia-loli jinibb ne vare nir parmomsawos p̄irres ren. Ko niko Naul On owra wowomue tevi Epram erpel: ‘Atua p̄irij p̄irres suri jinibb ne vare nir renge nik.’ ⁹ Epram osuri Atua ko Atua erij erres suri Epram. Ko erpok kele nir p̄etp̄eti nga marosuri Atua, Atua erij erres suri nir. ¹⁰ Nir nga marmajil renge nale nesesreien nga parvijuri majingen nen, ko Atua oungasir. Suri Naul On owra ‘Atua ongasi jinibb jijle nir nga sete marvijuri tajer nale

ṗetṗeti nir nga marto renge nale nesesreien.’
¹¹ Ko vesan kele, rramrongwos alje nga sete san orongwos pumomsawos ṗirres re no Atua renge nga mivijuri nale nesesreien, suri Naul On owra ‘Mer nga bbong mumomsawos m̃irres renge nosurien sen ko, ni ko pimaur.’ ¹² Ko sel nga jinibb san pumomsawos ṗirres renge nale nesesreien sete evi sel ne nosurien, ejki. Suri Naul On owrai kele, ‘Ni nga bbong mivijuri nale nesesreien nir pimaur surir.’ ¹³ Ko Kristo ervei tweni kerr, ololi Atua setemun oungasi kerr, suri nga ni ela luwe nungasien nga Atua oungasi kerr ren, nga nale nesesreien musṗe. Ololi erpok re nga murrul re nai pelaot, suri Naul On owra ‘Jinibb san nga marevji pini, ko marruloni niben re nai san, ngok rramlesi wose nga Atua oungasi, suri ela norongen nga m̃isij temijpal.’ ¹⁴ Ko niko renge Iesu Kristo vajin Atua purongwos ṗirij ṗirres suri jinibb ne vare nir pusorsan tevi nga m̃irij m̃irres suri Epram. Ko kerr rramrongwos vajin rraplai Nem̃in On nga Atua m̃irijrij e nga ṗilai, suri nosurien se kerr.

Nale nesesreien rreknga nale ne rijrijen?

¹⁵ Tasik nir, borrongrrongvi re jinibb. Poro nga jinibb ṗieru pormarong kokorti re nanu san nga porloli ore marongen se nuru ngok, ko sete jinibb san orongwos vajin ṗirieni kele rrek puwra kele mun nale san kele pian ren. Suri orloli ore jile ko pa. ¹⁶ Ko erpok, Atua ela rijrijen sen womu pa tevi Epram, ko nale nesesreien nga mia-vini vitu sete orongwos ṗirieni. Ko Atua ela rijrijen sen ngok tevi Epram ko tevi metka sen san. Ko

re iok, Naul On sete owra ‘tevi metka som nir’, ejki, ko owrai ma ‘tevi metka som san’. Metka sen ngok evi Kristo ko. ¹⁷ Ko nanu nga milep nga mowra bowrai nen, erpel: Atua elai pa rijrijen sen tevi Epram owomu. Ko vitunen, sia ongut vavij bbulin ngavöl itul (430) easi osuw, ko nale nesesreien ea-vini vajin. Ko niko nale nesesreien ngok sete orongwos pulokloksi marongen ngok se Atua ko ĩirieni rijrijen sen. ¹⁸ Suri poro nga nelaien se Atua eplari renge nale nesesreien, ko setemun orongwos piplari renge rijrijen. Ko Atua ela nawon pae tevi Epram suri rijrijen sen. ¹⁹ Ko erpese vajin re nale nesesreien? Evini suri sev? Arevei oto tevi nale rijrijen suri bbong nololien nir se jinibb nir. Ko arlingi oto erpok pijpari nga metka nen se Epram nga marlai nale rijrijen ngok tevi pia-pelari. Ko nale nesesreien nir, Atua elair tevi anglo nir, ko nir vajin arlai tevi Moses, ko Moses elai tevi ĩeri Isrel nir. ²⁰ Ko daron nga ma Atua ĩila nale rijrijen sen tevi Epram, ko ni esan kis kobbong elai mawose tevi Epram, sete jinibb san otur liven.

²¹ Ko erpok, nale nesesreien ngok oto tere nale rijrijen se Atua rrek? Ejki nga ejki rres nawon! Ko poro nga nale nesesreien orongwos puloli jinibb parmaur, ko niko vajin jinibb nir parmomsawos ĩirres ren. Ko ejki, sete erpok. ²² Suri Naul On owrai pa nanu ĩetĩeti nir arto pa re derteren ne nololien. Ko nale rijrijen kobbong vajin orongwos ĩila tweni jinibb re derteren ne nololien suri nga marosuri Iesu Kristo.

Kerr ĩetĩeti rramivi sansan re Iesu Kristo

²³ Ko daron nga nosurien ngok setewor mivini wor, ko nale nesesreien owlu ore kerr, ejpari nga nosurien ngok mĩrrmali vajin. ²⁴ Erpe nale nesesreien emetmete kerr mijpari nga Kristo mivini vajin, ko rramomsawos erres suri nosurien vajin. ²⁵ Ko suri nga nosurien mĩrrmali vajin, ko nale nesesreien setemun emetmete kerr vajin. ²⁶ Kami jikle kamivi natu Atua suri kamosuri Iesu Kristo. ²⁷ Suri kami p̃etp̃eti nga kampaptaes renge Kristo, erpe kamuri pa maur se Kristo. ²⁸ Ko kerr jikle vajin rramsorsan, poro rramivi m̃eri Isrel rrek poro rramivi jinibb ne vare, ko poro rramivi demij maur rrek poro rramiel sisarow, ko poro rramivi norman rrek poro rramivi nesevin. Kerr p̃etp̃eti rramivi sansane renge Iesu Kristo. ²⁹ Ko poro kamivi jinibb se Kristo, ko kamivi vajin metka se Epram, ko kaplai vajin nelaien se Atua nga m̃irijrij e renge nale rijrijen sen.

4

Rramivi natu Atua

¹ Bowra rrongrrongvi re bipiwarreng san nga tata sen joron milep. Daron nga m̃er wel nen muwelili malum, setewor otori joro tata sen san. Ko jinibb m̃inij sopor nga tata sen m̃ilngir armetmete ni ko nijor nen nir, pian pia-jipari daron nga tata sen m̃ilngi nga ni pilep vajin ko p̃ilai nanu p̃etp̃eti nir vajin. ² Ko poro puwelili malum, ko pusorsan pini tevi demij maur se tata sen nga sete mutori nanu san evi sen.

³ Ko erpok kele re kerr. Daron nga rramwelili malum rengo sel se Atua, ko rramivi demij maur se demij nir ne iel ngatan. ⁴ Mian mian ko ejpari momsawos daron mawos nen vajin, ko Atua okoni vajin ni Natun. Ni eak re nesevin san, ko eak re daron momsawos nga nale nesesreien murrul totkoni malum mauren se jinibb nir. ⁵ Ko ni evini nga pujri lweni kerr nga nale nesesreien murrul totkoni kerr, ko nga kerr rrapivi vajin natu Atua.

⁶ Ko suri rramivi vajin natu Atua, ko Atua okoni Nemni Natun vini rengo nolo kerr, ololi kerr rramverus Atua evi Tata se kerr. ⁷ Ko niko kerr setemun rramivi demij maur, rramivi vajin natu Atua. Ko suri nga rramivi natu Atua, ko niko Atua pia-lai tevi kerr nanu jikle nga mĩlŋgir parivi se natun nir.

Pol orrorrmi mĩeri Galesia nir

⁸ Ko erpok ko, bonevis kamrrerrenge Atua, ko kamivi demij maur se demij nir nga sete marivi atua. ⁹ Ko lelingenok vajin, kamrongwos pae Atua (rreknga erresres ma bowrai Atua orongwose kami). Ko erpese kammerreni kele kapluwi van ji demij ngok nir, nga marmelisna ko joror marjikie? Erpese kammerreni kapivi luwi demij maur ser kele? ¹⁰ Kamtori nabong sopor, ko navöl sopor, ko daron sopor, ko sia sopor nga marsupsuŋer rengo nale nesesreien se mĩeri Isrel nir! ¹¹ Numtutu deplak nawon pa suri kami.

¹² Niaken suk nir, nungoni kami eterter nga kampirpe inu, erpe nga inu nurpe pa kami. Sete kamloli rragrrag nanu nga mĩsij san tevik.

¹³ Kamrongwose inu numsi re nibek daron nga m̃ewerwer re nosp̃en nga m̃irres tevi kami womu. ¹⁴ Ko mesien nga mulolik sete kamungasik tevi, nurongwos ma kamlesi evi nanu nga m̃isij. Ko sete kamruj ngasue inu, ko kamlaik erpe anglo san se Atua, erpe Iesu Kristo. ¹⁵ Ko nibe neiren se kami ne wosenen? Nurongwose, re wosenen kami kapla tweni mete kami ko kaplai tevi inu, poro kaprongwose kaploli pirpok. (Erpe iok nusp̃e suri nolo kami nga m̃irres nga sete murongwos pusuw tevi inu.) ¹⁶ Ko erpese kamok-rij tere inu vajin, kamloli inu nurpe vajin devje nuval se kami? Rrek kamloli erpok suri nga m̃erij re weretunen tevi kami?

¹⁷ Ko lenglengen ne jinibb ne nevisvisenien ngok nir arsurövi kami re nale nga marivi neni rretrrun marres arwera parlam̃i nolo kami rer. Ko partur ore kami vajin ko kami vajin kapsurövi kis nir vajin. ¹⁸ Erres nga parsurövi kami, poro wor nolor parres. Ko erres kele nga kamsurövi inu daron nga m̃elik tevi kami. Ko suri sev kammosi re daron nga m̃elik ngasu vajin? ¹⁹ Natuk nir! O, nuṗlak elep re kami daron nga womu kamini kamivi kalesia, osorsan tevi nesevin san eṗlak nga puwosi bipi sen piak. Ko rrek ðeṗlak luwi kele vajin pijpari nga nolo kami parini parmomsawos pirpe nolo Kristo. ²⁰ O, poro nga ðelik tevi kami lelingen ngel! Ko poro nga borongwos ðerieni nale suk tevi kami! Suri nomok-rrorrm̃i lenglengen kami.

Jiljilweren suri Eka ko Sera

²¹ Kapwerai ta tevi inu, kami nga kammerreni kaplik renge nale ne nesesreien, sete kamrunge nanu nga nale ngok muwrai? ²² Suri aruli erpel, nga Epram natun norman eru. Tuwen evi natu Eka, nga mivi nesevin ne majingen sen; ko tuwen evi natu nesevin nga mivel sisarow san, nisen Sera, Epram wor nesen sen mawos. ²³ Ko bipi nga nesevin ne majingen muwosi, eak suri marongen se jinibb kobbong. Nisen ko Ismael. Ko bipi nga ma nesevin nga mivel sisarow muwosi, eak suri rijrijen se Atua ko wor. Ni nisen ko Aesak. ²⁴ Ko ngok orrongrrongvi nanu ko san. Nesevin ngok nuru orirpe sel eru ngok nga jinibb san puruj mori lesie Atua. Sel tuwen nen eplari renge botwen ngok Sinae, botwen nga Atua ñila nale nesesreien tevi Moses. Ko nir nga marvijuri sel ngok arivi demij maur, erpe Eka ko metka sen nir. ²⁵ Ko niko Eka erpe botwen nga Sinae nga muto renge vanu Arepia, ko erpe kele Jerusalem ne lelingenok, suri ni tevi metka sen nir arivi demij maur. ²⁶ Ko Jerusalem nga mimerr nen nga muto renge melrin, ni erpe jinibb san nga mivel sisarow, ni ko evi tasu se kerr. ²⁷ Suri aruli erpel renge Naul On: ‘Kup̄ir, nik nga kum̄ner nga setewor kumvesi natum san rragrrag. Kupsorrviij ko kupkail suri kum̄ir, nik nga setewor kumwosi bipi san wor. Suri ni nga mutur nawon, natun pileplep p̄iasie ni nga diwen sen mutoe.’

²⁸ Ko kami, niaken suk nir, kamivi natu Atua suri rijrijen sen, erpe Aesak, natu Sera. ²⁹ Ko erpe re wosenen, Ismael, nga ñiak suri marongen se jinibb, okoji Aesak nga ñiak suri rijrijen se Atua,

ko erpok kele lelingenok arok-oji kerr. ³⁰ Ko Naul On owrai erpese? Owrai erpel: ‘Kupwirr tweni nesevin ne majingen nuru natun, suri natu nesevin ne majingen sete orongwos p̃ilai nijor se tata sen pirpe natu nesevin nga mível sisarow pia-lair.’ ³¹ Ko kerr, niaken suk nir, sete rramivi metka se nesen ne majingen ngok, ko rramivi ma metka se nesevin ngok nga mível sisarow.

5

Kaptur p̃iterter renge nivelen sisarow se kami

¹ Kristo ololi rramiel sisarow, ko owra rrapiel sisarow p̃etp̃eti vajin. Ko ngok, kaptur p̃iterter renge nivelen sisarow ngok, ko sete kaploli lwani kami kapivi luwi demij maur. ² Kapmurrong! Inu Pol, nuwrai tevi kami nga poro nga kaploli nir parevji kami renge bae ser, ko ngok Kristo sete orongwos p̃ila mauren tevi kami vajin. ³ Nuwrai eterter kele tevi jinibb jijle nga maran renge bae se m̃eri Isrel nir nga nir parvijuri ko wor nale nesesreien ser p̃etp̃eti vajin. ⁴ Kamjkie Kristo, kami nga kammerreni kapmomsawos renge nale nesesreien. Kamruj pa ngasue merrenien se Kristo. ⁵ Ko kerr ma, Neñin On se Atua eptevi kerr, ko rramteravi nga Atua pia-loli kerr rrapmomsawos suri nosurien se kerr kobbong. ⁶ Suri bae evi nanu nawon renge jinibb san nga mukorti pa tevi Iesu Kristo, poro ean pa rengen rreknga ejki. Ko nanu nga ma milep evi nosurien. Ko nosurien se kerr okpelari renge merrenien se kerr nga rrammerreni jinibb nir.

⁷ Womu, kamwolu erres renge mauren ne kalesia se kami. Siko ololi nga kami setemun kamvijuri weretunen? ⁸ Nanu ngok sete eplari ji Atua, nga mokveruse kami. ⁹ Jinibb sansan kobbong orongwos puloli delung nir parsarr. ¹⁰ Ko nurongwose, norrorrmien se kami sete orongwos p̄inije renge nga inu. Nurongwose iok suri nga kamkorti pa tevi Iesu Kristo. Ko isi nga pivi m̄ernen nga moklokloksi kami, Atua putor vitrangi ko.

¹¹ Tasik nir. Kamrongwos pae inu norrorrmien suk suri bae. Nomok-wera nga kalesia nir setemun paran rengen. Ko niko arok-ojik suri. Nir arlesi murrun se Kristo nga mokla nawon mauren tevi kerr suri mijen sen renge nai pelaot evi nanu nga m̄isij. Suri armerreni nir wor parloli nanu sopor nga p̄ila lweni se nir, armusus Kristo p̄isan kobbong p̄ila se nir. ¹² Numrreni poro nga nir nga marwera parlokloksi kami re nga parevji kami renge bae ser parla nesip ser ko parevji lokloksi lweni nir!

Kapla wenen ne Nem̄in On ko sete ne mauren tera se kami

¹³ Ko kami, niaken suk nir, Atua everuse kami tweni nga kapiel sisarow. Sete nale ne nesesreien san orrul totkoni mun kami. Iok erres. Ko nanu sansan kobbong ni le: sete kapwera “O, nanu san setemun orrul totkonik, inu bololi sev nga memrreni vajin”, ko ngok kamvijuri lweni vajin mauren tera nga m̄isij se kami. Sete kaploli pirpok, pijki. Ko kaplila ma se kami lululweni suri merrenien. ¹⁴ Suri poro nga kupvijuri nale ngel, ‘Kupmerreni selem

pirpe nik luwi', ko ngok kuvijuri p̄etp̄eti pa nale nesesreien ngok nir ko osuw. ¹⁵ Ko poro nga kaploli pirpe nanu rrum nir nga marijaji lululwenir, ko iok kapmetmet ren, taklokloksi p̄etp̄eti lululweni kami.

¹⁶ Ko nuwrai tevi kami, kapvijuri Nem̄in On kobbong, ko sete kapvijuri mauren tera nga m̄isij se kami. ¹⁷ Suri mauren tera se kami etre Nem̄in On, ko Nem̄in On etre mauren tera se kami. Nuru ngok orivivi devje nuval se nuru, ko orok-tontoni kami; ko niko, kami sete kamok-loli sev nga m̄irres nga kammerreni. ¹⁸ Ko poro nga kapvijuri Nem̄in On, ko niko nale nesesreien setemun orrul totkoni kami.

¹⁹ Ko majingen ne mauren tera se kami arto limjer, nir le ngel: murrun nga norman ko nesevin morojoji nuru mirpe guli, ²⁰ murrun nga marvijuri atua m̄inij nir, murrun nga marloli suri jinibb, murrun nga martertere nir, murrun nga marpalpal, murrun nga nolor marlelep, murrun nga marok-lololar, murrun nga marivi lolkul, murrun nga marwijwijrir, ²¹ murrun nga nolor marvevna, murrun nga marminmin, ko murrun nga marloli nanen san nga puloli bbong parkarkar ren, ko murrun lele nir nga marsorsan tevir marirpok. Nususur metue kami erpe nga mowrai womu: Nir nga marok-loli mirpok sete parlai batun vanu se Atua.

²² Ko wenen ma ne Nem̄in On erpel: merrenien, neiren, demat, nolon nga mipriv, drororin nga m̄irres, nolon nga m̄irres, nolon nga mokrrormi tutune nanu, ²³ nolon nga mimalum,

ko nolon nga mimij nga sete orongwos pulolar. Nanu ngok nir arres ðelak, ko poro nga jinibb san pulolir, ko sete nale nesesreien san orongwos piplari suri, suri evijuri ðetðeti pa nale nesesreien ðetðeti osuw. ²⁴ Ko nir nga marivi jinibb se Iesu Kristo arwuse mauren tera ser rengenai pelaot tevi murrun nga mok-merreni karkar nanu nir. ²⁵ Nem̃in On ela mauren tevi kerr, ko niko rrapvijuri vajin Nem̃in On. ²⁶ Sete kapsursurövi lululweni kami, sete kaprij kerkerasi lululweni kami, ko sete nolo kami pokvenvenae nanu se kami m̃inij.

6

¹ Niaken suk nir, poro nga kaptor sweri jinibb san nga mok-loli nanu nga m̃isij san, ko kami nga kamvijuri malum Nem̃in On kaðete m̃ernen pumomsawos. Ko kaploli pirpok rengenai sel ne murrun nga mimalum. Ko kapmetmet re kami, suri murrun ngok tirvei kele nolo kami, ko kami kele takirpok. ² Kapwosi jilijle soloslo nga marrow se kami lululweni, ko niko kapvijuri ðetðeti nale nesesreien se Kristo pusuw. ³ Ko poro nga jinibb san nolon ean mare ko orrorrmi ni evi jinibb nga milep san, ko re weretunen ni evi jinibb nawon, ko ngok ni okkerkerasi lweni ni kobbong. ⁴ Kami sisamis kapmeteni suri majingen se kami sisamis luwi ko wor, ko sete kapmeteni viringsi tevi majingen se jinibb m̃inij. Ko niko kaprongwos vajin kaprij melmelas suri majingen se kami kis kobbong. ⁵ Suri Atua elngi majingen sisamis ji jinibb jijle nir nga nir parlolir. Ko niko sete erres nga kapmeteni

viringi majingen se kami tevi majingen se jinibb ñinij.

⁶ Nik nga marok-visvisenim, kopok-tutweni nanen ko nanu nga marres p̄etp̄eti nir nga komok-lair tevi ni nga mok-visvisenim.

⁷ Sete kaprongsarr, sete jinibb san orongwos p̄ikrekrasi Atua renga nanu ngel: sev nga jinibb san murwi, nanu nen pimaaur ko wor. ⁸ Niko poro nga jinibb san purwi nanu nga marsij ne mauren tera sen, ko pia-tawe mijen ren. Ko poro purwi ma nanu nga marres nga Neñin On mimrrenir, ko pia-tawe mauren nga Neñin On ñilai nga sete orongwos pusuw. ⁹ Ko niko kerr nga rramok-loli ñirres, sete nibe kerr pimijmij ren; suri rrapa-tawe wenen nen re daron mawos nen, poro bbong sete rraplinglingi majingen ngok ko. ¹⁰ Ko niko rraploli p̄irres ngarr tevi jinibb p̄etp̄eti nir, ko womunen, tevi kalesia nir.

Bongsi nale se Pol nga puwnir

¹¹ Kamlesi, nulul elelep tevi vajin inu nevrek vajin. ¹² Nir nga maron tertere kami nga kapan renga bae ser, lartul ngok nir arwera parij melmelas suri nanu nga muto re nibe jinibb kobbong. Ko arok-loli erpok suri bbong arwera jinibb tarojir poro parwera mijen se Kristo re nai pelaot esan ela mauren tevi jinibb. ¹³ Ko nir kele nga maran pa renga bae, nir kele sete artori nale nesesreien, erpe kami kele sete kamrongwos kaptori, suri sete jinibb san orongwose putori nale nesesreien. Ko nir arwera bbong parij melmelas suri nibe kami.

¹⁴ Ko reнге inu ma, setete ßerij melmelas re nanu pisan, pijki rres. ßerij melmelas re bbong nai pelaot se Numal se kerr Iesu Kristo. Renge mijen se Kristo reнге nai pelaot, Atua obbri tweni murrun ne derteren ne iel ngatan nir reнге inu, ko ololi nuvel sisarow vajin re murrun ngok nir. ¹⁵ Ko erpok ko, poro nga jinibb san pian pa re bae, rrekgа poro pijki, evi nanu nawon. Ko nanu nga milep ma evi mauren nga mimerr nga Atua mĩlai tevi kerr reнге Iesu Kristo. ¹⁶ Ko nurongwose, Atua ðila demat ko netlasien tevi nir jijle nga marvijuri nale ngok, ko tevi jinibb sen ðetðeti nir.

¹⁷ Setemun jinibb san puloli kele vajin vitunen borngе ðisij suri nanu ngok nir. Suri nuwosi nabil elep re nibek nga devje nuval se Iesu marevjik rer. Nabil ngok nir arviseni nga inu nuvi demij maur sen.

¹⁸ Nurongwos mae tasik nir, merrenien se Numal se kerr Iesu Kristo puto reнге nolo kami sisamis. Pirpok ko. Nuwra “Remse kami jijle.

Naul On Nga Mimerr Uripiv
The New Testament in the Uripiv language of
Vanuatu

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators

Language: Uripiv (Uripiv-Wala-Rano-Atchin)

Dialect: Uripiv

Translation by: WBT

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

96303ce7-aa0a-513c-862d-415957a542e1